

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΕΘΝ. ΣΧΟΛΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ειδικά θέματα ανάπτυξης Δημόσιας Οικονομικής

Τα Πανεπιστημιακά Φροντιστήρια «ΚΟΛΛΙΝΤΖΑ» παραθέτουν ειδικά θέματα ανάπτυξης, τα οποία αντλούνται από την τράπεζα των δεκάδων προσομοιωτικών εφαρμογών τους.

Συντάκτης: Παπαδόπουλος Θεοχάρης, Οικονομολόγος, MSc, PhD Candidate

Θέμα: Μετακύλιση των φόρων (tax shifting) – Πληθωρισμός και προοδευτική αναλογία

Μετακύλιση των φόρων (tax shifting)

Μετακύλιση ενός φόρου είναι η μετάθεση του φορολογικού βάρους από τον ιδιωτικό φορέα στον οποίο επιβάλλεται αρχικά, σε άλλο ιδιωτικό φορέα. Η μετάθεση αυτή πραγματοποιείται μέσω της αναπροσαρμογής των όρων, με τους οποίους ο υπόχρεος σε φόρο συναλλάσσεται με άλλους ιδιωτικούς φορείς στην αγορά.

Για παράδειγμα έστω ότι ένας φόρος επιβάλλεται στους παραγωγούς ενός προϊόντος, οι οποίοι τον καταβάλλουν στο δημόσιο. Αυτοί θα επιδιώξουν να μεταθέσουν το βάρος στους χονδρεμπόρους, αυξάνοντας την τιμή, οι χονδρέμποροι με τη σειρά τους θα τον μετακυλίσουν στους λιανοπωλητές και αυτοί με τη σειρά τους στους τελικούς καταναλωτές.

Η κατεύθυνση και η έκταση της μετακύλισης των φόρων είναι από τα σπουδαιότερα θέματα της δημόσιας οικονομικής καθώς προσδιορίζουν στην ουσία την φύση και την έκταση των διαφόρων επιδράσεων που ασκούν οι φόροι στην οικονομία.

Διαφορετικές είναι οι επιδράσεις ενός φόρου που μετακυλιέται στους καταναλωτές και επιβαρύνει τα άτομα του κοινωνικού συνόλου με την ιδιότητά τους ως καταναλωτών, από τις επιδράσεις που ασκεί ο φόρος που μετακυλιέται στα κέρδη και επιβαρύνει το κοινωνικό σύνολο με την ιδιότητά του ως κατόχου του συντελεστή κεφάλαιο ή ο φόρος που μετακυλιέται στους μισθούς και επιβαρύνει το κοινωνικό σύνολο με την ιδιότητά του ως κατόχου του συντελεστή εργασία.

Ο βαθμός μετακύλισης δεν είναι ίδιος για όλες τις κατηγορίες φόρων. Άλλο βαθμό μετακύλισης παρουσιάζουν οι φόροι εισοδήματος απ' ότι οι έμμεσοι φόροι δαπάνης. Επίσης, διαφορετικός είναι ο βαθμός μετακύλισης των γενικών φόρων εισοδήματος ή των γενικών φόρων δαπάνης από το βαθμό μετακύλισης των αντίστοιχων ειδικών φόρων.

Επιπλέον, ο βαθμός μετακύλισης των φόρων διαφέρει ανάμεσα στις διάφορες μορφές αγοράς, στην οποία διατίθεται το προϊόν ή ο παραγωγικός συντελεστής που φορολογείται.

Ακόμη, ο βαθμός μετακύλισης διαφέρει ανάλογα με το στόχο που επιδιώκει μια επιχείρηση. Έτσι, άλλος είναι ο βαθμός μετακύλισης όταν μια επιχείρηση επιδιώκει μεγιστοποίηση των κερδών της και άλλος όταν επιδιώκει διαφορετικούς στόχους, όπως μεγιστοποίηση των πωλήσεων.

Τα αποτελέσματα των παραπάνω ενεργειών είναι δύσκολο να προβλεφθούν. Έτσι είναι δυνατόν οι υπόχρεοι σε φόρο να μην καταφέρουν να μετακυλίσουν το φόρο, να μετακυλίσουν ένα μέρος του μόνο ή και ολόκληρο το ποσό.

Η μετακύλιση των φόρων άλλοτε προβλέπεται από το νόμο και άλλοτε όχι. Συνήθως, οι έμμεσοι φόροι δαπάνης επιβάλλονται με την προοπτική να μεταβιβασθούν και να επιβαρύνουν τους τελικούς καταναλωτές, ενώ οι φόροι που έχουν ως βάση το εισόδημα και την περιουσία έχουν σκοπό να επιβαρύνουν εκείνους στους οποίους επιβάλλονται εξ αρχής.

Ωστόσο, η βούληση του νομοθέτη έχει δευτερεύουσα σημασία μπροστά στο ποιος πραγματικά επιβαρύνεται από την επιβολή ενός φόρου. Για το σχεδιασμό ενός φορολογικού συστήματος, επομένως, είναι πρωταρχικής σημασίας η γνώση της τελικής επίπτωσης (economic incidence vs impact incidence).

Είναι προφανές, ότι όσο πιο μεγάλο χρονικό διάστημα μεσολαβεί μεταξύ της επιβολής φόρου και της τελικής επίπτωσης του φόρου, τόσο πιο ολοκληρωμένη είναι η διαδικασία της μετακύλισης (π.χ. άλλη θα είναι η επίπτωση ενός φόρου την επομένη της επιβολής του και άλλη δέκα χρόνια αργότερα).

Η μετακύλιση διακρίνεται συνήθως σε μετακύλιση προς τα μπρος και μετακύλιση προς τα πίσω. Μετακύλιση προς τα μπρος έχουμε όταν ο φόρος μετατοπίζεται στους τελικούς καταναλωτές των προϊόντων με αύξηση των τιμών τους. Αντίθετα, μετακύλιση προς τα πίσω έχουμε όταν ο φόρος μετατοπίζεται στους κατόχους των παραγωγικών συντελεστών με μείωση των καθαρών αμοιβών τους.

Πληθωρισμός και προοδευτική φορολογία

Όταν ο πληθωρισμός είναι υψηλός και η δομή του φορολογικού συστήματος παραμένει αμετάβλητη, το φορολογικό βάρος των φορολογουμένων αυξάνεται χωρίς να αυξάνεται και το πραγματικό τους εισόδημα.

Αυτό συμβαίνει διότι ο πληθωρισμός μικραίνει το πραγματικό εύρος των εισοδηματικών κλιμάκων της φορολογικής κλίμακας και παράλληλα μειώνει την πραγματική αξία των εκπτώσεων και απαλλαγών που δικαιούνται οι φορολογούμενοι.

Πράγματι, όταν το εισόδημα ενός φορολογούμενου αυξάνεται κατά ένα ποσοστό ίσο με την αύξηση του επιπέδου τιμών, το πραγματικό εισόδημα (η αγοραστική δύναμη) μένει αμετάβλητο, όμως το φορολογικό βάρος του φορολογούμενου αυξάνεται γιατί μεταπηδάει σε υψηλότερο φορολογικό κλιμάκιο, το οποίο συνεπάγεται και υψηλότερο οριακό φορολογικό συντελεστή.

Η αύξηση του φορολογικού βάρους εξαρτάται από το βαθμό της προοδευτικότητας της φορολογικής κλίμακας. Όσο πιο στενά είναι τα εισοδηματικά κλιμάκια και όσο μεγαλύτερη είναι η αύξηση του οριακού φορολογικού συντελεστή από κλιμάκιο σε κλιμάκιο, τόσο μεγαλύτερη είναι και η αύξηση του φορολογικού βάρους.

Εξάλλου, ο πληθωρισμός συνεπάγεται μείωση της πραγματικής αξίας των εκπτώσεων φόρου και των φοροαπαλλαγών, εφόσον η ονομαστική τους αξία παραμένει σταθερή.

Το παραπάνω φαινόμενο, δηλ. η αύξηση του φορολογικού βάρους λόγω του πληθωρισμού, όταν το κράτος δεν παίρνει μέτρα που θα διατηρήσουν σταθερή τη δομή του φορολογικού συστήματος σε πραγματικούς όρους, είναι γνωστό ως **ονομαστική δημοσιονομική απορρόφηση (nominal fiscal drag)**.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η απορρόφηση αυτή συνεπάγεται ότι *νέοι φορολογούμενοι* θα είναι υπόχρεοι σε καταβολή φόρου, έστω και αν σε πραγματικούς όρους δεν εμφανίζουν αυξημένη φοροδοτική ικανότητα.

Η ονομαστική δημοσιονομική απορρόφηση πρέπει να διακρίνεται από την *πραγματική δημοσιονομική απορρόφηση (real fiscal drag)*, η οποία οφείλεται σε πραγματική αύξηση του εισοδήματος, λόγω αύξησης της παραγωγικότητας.

Οι παραπάνω συνέπειες μπορεί να αντιμετωπιστούν με την *αυτόματη πλήρη τιμαριθμοποίηση* των φορολογικών δεδομένων. Αυτό θα μπορούσε να γίνει ως εξής: για όλες τις απαλλαγές και εκπτώσεις από το εισόδημα και από το φόρο, θα ήταν δυνατό να προβλέπεται η αύξησή τους κατά ποσοστό ίσο με την αύξηση του επιπέδου των τιμών. Στη συνέχεια τα κλιμάκια εισοδήματος για τον υπολογισμό της φορολογίας θα πρέπει να αναπροσαρμοσθούν τιμαριθμικά.

Αν γίνουν τα παραπάνω, τότε η ονομαστική δημοσιονομική απορρόφηση εξαλείφεται.

Βέβαια ένα άλλο θέμα προς εξέταση είναι η επιλογή τιμαρίθμου. Αν ληφθεί ένας δείκτης της αύξησης των αμοιβών καταπολεμάται όχι μόνο η ονομαστική, αλλά και η πραγματική δημοσιονομική απορρόφηση. Εάν χρησιμοποιηθεί ο δείκτης τιμών του καταναλωτή και η αύξησή του οφείλεται π.χ. σε δυσμενή μεταβολή των όρων εμπορίου καταπολεμάται μόνο η ονομαστική δημοσιονομική απορρόφηση.

Η καθυστερημένη, όπως προκύπτει από την διεθνή εμπειρία, προσαρμογή του φορολογικού συστήματος στον πληθωρισμό, κάνει τον πληθωρισμό να λειτουργεί ως φόρος και μάλιστα άδικος, δεδομένων των (τουλάχιστον απρογραμμάτιστων) διανεμητικών του επιδράσεων.

Προτεινόμενη Βιβλιογραφία

Αντιδράσεις των φορολογουμένων στην επιβολή των φόρων:

- Γεωργακόπουλος, Θ., Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Εκδ. Μπένου, 1997, κεφ. 10
- Δράκος Γ., Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Εκδ. Σταμούλης 1998, κεφ. 12

Πληθωρισμός και Προοδευτική Φορολογία:

- Γεωργακόπουλος, Θ., Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Εκδ. Μπένου, 1997, κεφ. 10
- Δράκος Γ., Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική, Εκδ. Σταμούλης 1998, κεφ. 13